

Nasilje nad otroki

V zadnjih dveh desetletjih je sindrom trpinčenega otroka izpostavljen kot samostojen pojav. V novejšem času se tudi pri nas resneje ukvarjamo s problematiko nasilja nad otroki. Zelo težko pa je priti vsaj do približnih ocen kajti otroci so »molčeče žrtve«. Pa tudi svoje starše imajo po svoje radi in kdaj pa kdaj prejemajo od svojih staršev, ki jih trpinčijo, tudi ljubezen kakršno so zmožni dati svojemu otroku. (Kdor ljubi, kaznuje! Čeprav ta pregovor ne bi smel biti resničen.)

Tisto, kar se razkrije, je le vrh ledene gore, ker je maltretiranje otrok univerzalen pojav; najdemo ga lahko v vseh kulturah.

Brez dvoma vsi soglašamo v ugotovitvi, da je nasilja v družinah, še zlasti nad otroki, preveč. Kaj pomeni trpinčenje otrok? Ali se dogaja samo v družini? Ali je v našem okolju s tem kako drugače kot drugje? Kaj o teh pojavih vemo pri nas, kakšne so ugotovitve nasploh? In kako ukrepamo? Predvsem pa, kaj izboljšati.

Polovica otrok v Sloveniji, kot zatrjuje mag. dr. Marjana Šalehar iz zdravstvenega doma Ljubljana-Šiška, kaže psihosomatske znake: glavobole, bolečine v prsnem košu, v trebuhu, nogah, utrujenost, razdražljivost, agresivnost, katere posledice so lahko usodne. Žal pa danes ugotavljamo da je naš otrok kaznovan za tisto, česar ne zmore in ne za tisto, česar neče. Deležni so strogosti doma in v šoli, v vrtcu in na ulici, nečloveškega, pogosto fizičnega obračunavanja staršev.

Zaradi nasilja v družinah, za domačimi stenami, ko njihovi najbližji: starši, posvojitelji ali rejniki – torej tisti, ki naj bi jim dajali največ ljubezni ter največjo oporo v življenju, trpinčijo

otroke – vse več je pobegov od doma, poskusov samomorov in celo samomorov.

Nasilnežev je v vseh okoljih in družbenih plasteh, med reveži in dobro situiranimi ljudmi, med nepismenimi ali komaj pismenimi in takšnimi z visoko izobrazbo, med ljudmi iz patriarhalnih okolij in takimi, ki se ponašajo z dolgo svobodomiselnostjo, celo takimi, ki zunaj doma zagovarjajo zelo napredne nazore.

Nasilje v družini poredkoma, ali nikoli ne pride na dan. Povečini so mučitelji moški, žrtve pa ženske in otroci. Kazen postaja stalno, ponekod celo glavno sredstvo. Fizično kaznovanje je dresura. Toda človek ni žival. Telesno trpinčenje težko razdira otrokov duševni razvoj. Kljub temu mnogi starši uporabljajo palico kot sredstvo »kratkega stika«. Nasilje sčasoma preide v sadizem, v mučenje otroka. Pogosto je temu vzrok dejstvo, da je tudi sam oče (mati) šel skozi otroško nasilje in se sedaj podzavestno maščuje otroku za vsa ponižanja, pretepanja in drugo nasilje, katera je doživljal. Barbarska navada, da se otroke pretepa daje staršem priložnost da ne kaznujejo izživljajo svoja sadišča nagnjenja.

Pogovarjali smo se s strokovnjaki o tem kako preprečiti nasilje nad otroki, kaj storijo, če se že razkrije dejanje, občane pa o tem, ali opažajo v svojem okolju nasilje nad otroki, kaj mislijo o vzgoji trdne roke, telesnem in duševnem trpinčenju otrok, kako so njih vzgajali in kako oni sami, če so že starši, vzgajajo lastne potomce?

Temo je pripravil: Ivan Šučur

Marjan ČONČ, koordinator za preprečevanje nasilja v družini in nad otroci pri centrih za socialno delo Ljubljane

S.O.S. za trpinčene otroke – telefon 313-229

Dipl. pravnik Marjan ČONČ, je osrednja osebnost v boju proti nasilju nad otroki v Ljubljani. Dejal je:

»Potem, ko smo se lotili vprašanja trpinčenih otrok, ali pa otrok nad katerim se dogaja nasilje, je bilo povsem jasno, da smo ta pojav »odkrili« tudi pri nas in to v veliko večji razsežnosti, kot smo si predstavljali. Po raziskovalnih ugotovitvah veljajo za naše mesto takšne ocene: vsako leto se odkrije 1000 raznih oblik slabega ravnanja – nasilja nad otroki. Gotovo je, da je treba sprožiti neko akcijo in po prizadevanju, ki je trajal kar nekaj časa, po iskanju strehe, pod katero bi ta dejavnost pravzaprav bila, je pristalo verjetno pri najbolj pristojnih, pri socialni službi.

Namreč vsak center za socialno delo po občinah je najbolj pooblaščen, je tisti, ki razpolaga z informacijami o družinah in informacijah, ki kažejo na to, da gre za slabo ravnanje z otroki. Center je tudi dolžan ščititi otroka in temu primerno ukrepati. Na mestni ravni smo ustanovili svetovno službo, ki bo koordinirala delo vseh petih centrov v Ljubljani, zaradi lažjega reševanja tovrstnih problemov.

Kako ukrepite v primeru, ko nasilneža odkrijete?
»Tako je se skljuje sestanek, na katerem sodelujejo vse službe, ki posredujejo vse informacije o določeni družini in se razdelijo tudi naloge in vloge, kaj bo katera služba lahko ukrenila.«

Začeli ste tudi s posveti po občinah?
»Skozi občinske posvete o nasilju nad otroki in preprečevanju takšnega ravnanja, skozi informiranje vrtec, šol, zdravstvenih domov in ostalih institucij, opozarjamo vse, da je zelo pomembno, če se stekajo prijave na eno mesto, saj se delo lažje koordinira, pa tudi akcije so bolj učinkovite.«

Novi prijemi?
»Med te prijeme spadajo oddaje na TV o nasilju nad otroki, pisanje o njih, načrtuje se tudi služba oz. takojimnena vroča, krizna linija – S.O.S. telefon. Vsak lahko sporoči zaznaven primer nasilja (od institucij do posameznikov): starši, znanzi, sosede, otroci sami).

Tovrstna pomoč, ki jo najdemo po telefonu je šele v zasnovi. Zdjaj uposabljam skupino, ki bo kos tej

zahtevni nalogi. Seveda pridejo v poštev ljudje, ki se optirani s tovrstnim znanjem.«

Številka telefona je 313-229. Vsak klic zabeleži tudi avtomat. Ob telefonu bo tudi dežurna oseba, KI BO NA VOLJO VSAK DAN od 7. do 15. ure, OB SREDAH PA DO 17. ure.

Jože Klopčič, direktor Centra za socialno delo občine Šiška

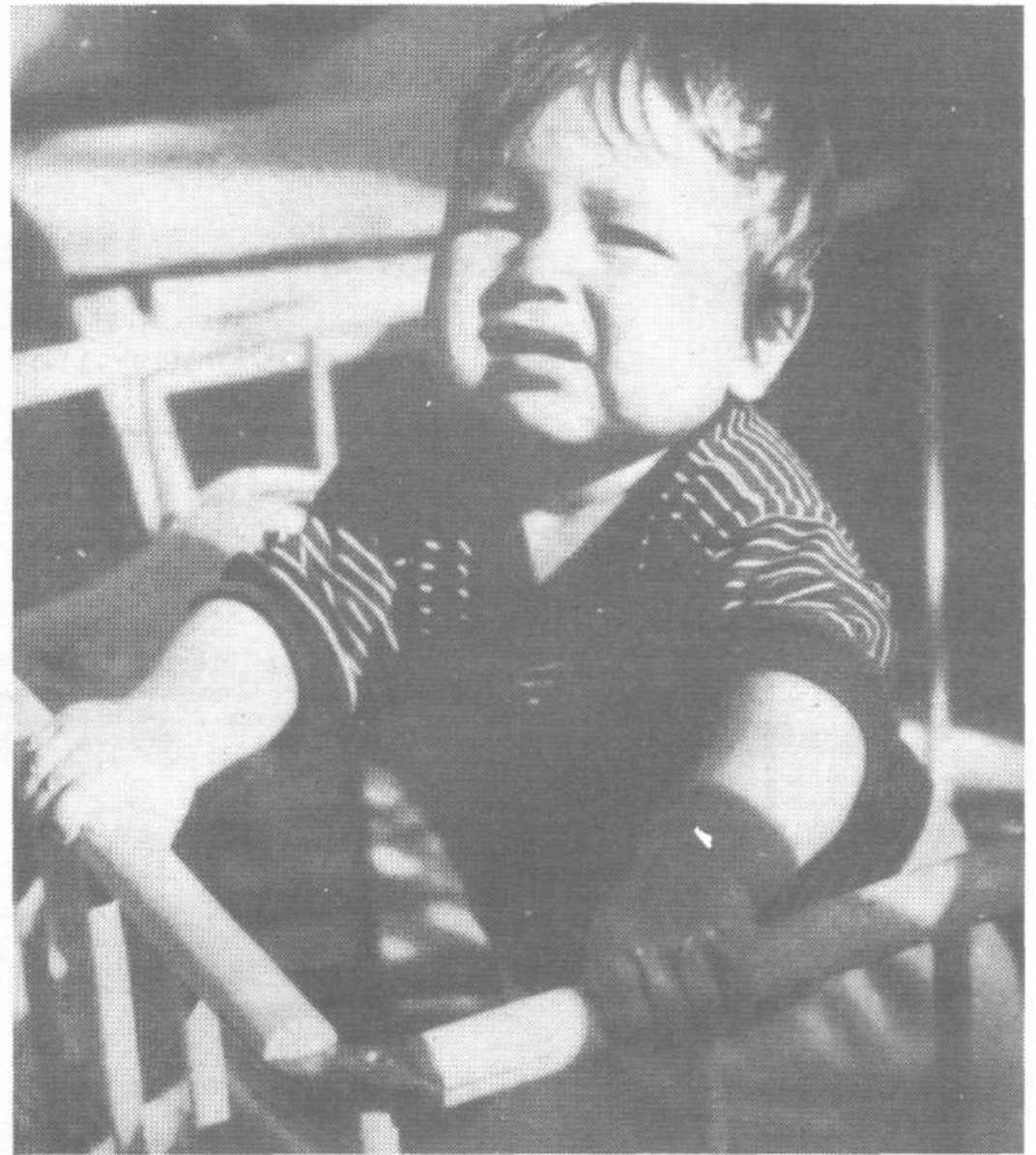
Več preventivnega delovanja

Očitno je nasilja v družinah, še zlasti nad otroki, preveč tudi v naši občini. Kakšen je vpogled Centra za socialno delo Šiška na tem področju?

– Večjo pozornost smo začeli namenjati problematiki nasilja v družini nekako pred 5 leti, ko je bila narejena tudi prva večja raziskava na tem področju (A. Šelihana – Pravna fakulteta). Do takrat – pravi direktor centra Jože Klopčič – nismo imeli sistematičnega evidentiranja teh primerov. Pri svojem vsakodnevem delu pa smo se socialni delavci srečali s takšnimi primeri. Šele nekaj zadnjih let smo si bolj jasno začrtali naše naloge in cilje za preprečevanje nasilja v družini. Posebna skrb je namenjena otrokom. Naša prizadevanja so obrodila sadove tako, da smo sedaj dobili za področje mesta Ljubljana koordinatorja za preprečevanje zlorab pravic otrok na centrih za socialno delo, ki skrbi za povezanost med centri in nudi potrebno pomoč delavcem, ki delajo na področju družine.

– Kako sodelujete s krajevnimi skupnostmi?
– Z njimi smo doslej sodelovali le v toliko, da so nam, posredovali mnenje o določeni družini, kadar je šlo za materialno pomoč. Čeprav menim, da bi lahko naše sodelovanje razširili še posebno če je v krajevni skupnosti prisoten socialni delavec.

– Kaj boste na Centru storili, da se stanje spremeni?
– Zavzeli se bomo za najtesnejše sodelovanje z vsemi institucijami, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko nasilja nad otroki. Skrbeli bomo za kontinuirano obravnavo, hitrejši potek informacij in čimbolj učinkovito ukrepanje in pomoč. Posebno pozornost bomo namenili strokovni usposobljenosti naših delavcev, preventivnemu delu pri preprečevanju nasilja, prostovoljnemu delu. Prizadevali si bomo najti sredstva in možnosti za

pridobitev zavetišča za žrtve nasilja, ki so nujno potrebna. Nujne so tudi spremembe v stanovanjski politiki (včasih je zakon bolj na strani nasilnežev kot žrtve). Spodbujali bomo tudi nove oblike in metode dela (skupinsko delo, skupno delo) in varovali pravice mladoletnikov.

Kaj pa preventivno ukrepanje?

»Številni nočejo zaupati milicnikom. Gotovo se bojijo. Ne zavedajo pa se, da s pravočasno prijavo lahko preprečijo tudi najhujše dejanje.«

Torej pozivamo vse občane Šiške, naj se ne bojijo in vsak primer, ki ga zaznavajo v svojem okolju, takoj prijavijo postaji milice ali pa Centru za socialno delo.

Irena VELIČ, socialna delavka Centra za socialno delo Šiška, oddelek v Medvodah

Prepozno zremo za nasilje

Zelo težko je priti do vsaj približnih rezultatov, kajti otroci so »molčeče žrtve«. Kljub temu je bila narejena raziskava v dveh ljubljanskih občinah (Moste-Polje in Šiška) za preteklo leto. Ciril Sušnik, pomočnik komandirja postaje milice Šiška za področje kriminalitete pravi:

»V Šiški je bilo 187 primerov nasilja nad otroki in sicer 66 primerov prijavljenih v osnovnih šolah. Te so nudile pomoč ali svetovanje, kako iz težav ter obveščale najprej prek občinskega Centra za socialno delo. Prav tako smo na postaji milice Šiška v preteklem letu obravnavali 11 primerov spolnega zlorabljanja otrok. Na podlagi zbranih podatkov smo storilec ovadili sodniku za prekrške ali javnemu tožilstvu, o vseh zadevah pa je bil seznanjen občinski Center za socialno delo.«

Kdo ovadi takšne primere?
»Za takšne primere zremo šele takrat, ko nekdo v družini ne more več prenašati nasilja in nas obvestijo. Vzroki za nasilno početje so pogostokrat alkoholizem, ljubosumnost in primeri, ko sta zakonca v ločitvenem postopku.«

Kako ukrepite?
»Če je storilec vinjen in če obstaja nevarnost, da bo znova nasilen, ga zadržimo 12 ur. To je gotovo le začasna rešitev, kajti že pri izpustitvi nasilnež znova trpinči ženo in otroke. V takšnih primerih je nujno treba znova poklicati milico, saj ga v tem primeru ovadimo sodišču. To je vse, kar je v naši moči.

Nasilje se dogaja tudi v šolskem okolju: v šoli ali dijaškem domu in celo v vrtcih, ko se starejši mladostniki znašajo nad mlajšimi, močnejši nad šibkejšimi. V sodelovanju z učitelji, vzgojitelji in starši skušamo takšna dejanja preprečevati in če so že storjena, ukrepati na pravičen način. Vse pa je odvisno od dobrega sodelovanja vseh nas.«

Premalo sodelujemo s krajevno skupnostjo

Območje Medvod obsega devet krajevnih skupnosti, vaško-industrijskega značaja. Ker je več industrije je več priseljenih ljudi in veliko nerešenih stanovanjskih problemov, kar tudi vpliva na družinske razmere. Več primerov je psihičnega, manj pa fizičnega nasilja nad otroki, ki so priče zakonskim prepričevanjem staršev. Sodelujemo s šolo in patronažno službo, ki nam posreduje podatke o nasilju, včasih tudi z milico, a le po opravljeni intervenciji. Če bi hoteli biti bolj učinkoviti, bi gotovo morali bolj sodelovati s krajevno skupnostjo.

Krajin najbolje poznajo svoje okolje in ljudi. Po drugi strani pa je pot do zaznavanja do rešitve problema predolga. Togost je naša velika slabost. Gre za deset let trajajoč primer, predvsem za nerazumevanje med zakonci. Udeleženci sta bili hčerki. Ena se je med tem poročila, drugo pa mati ne more prenašati. Mati je nasilna in jo stalno pretepa. Tudi z nožem jo je že napadla. Stanje v družini je neznosno. Večkrat je posredovala tudi milica. Mati hčerke preprosto ne želi imeti pri sebi.

Kako ste ukreпали?
Mi ves čas sodelujemo s to družino. Dekle je zdaj v dijaškem domu. V šoli je sicer uspešna, vendar je čutila posledice skaljenih odnosov v družini. Rada uhaja in postaja vse bolj nasilna. Domov se nerada vrača, čeprav jo čaka tudi oče, a žal on ni zmožen v takšnem konfliktnem položaju ukrepati. Sicer stalno obveščata našo socialno službo. Mi se pogovarjamo z obema zakoncema, a še vedno brez uspeha.

ANKETA

Simona GRUNTAR, 14 let
Od svojih sošolk pogosto slišim, da jih starši radi pretepaajo. To gotovo ni prav. Nekateri starši so še preveč starokopitni in mislijo, če oni niso imeli dovolj svobode, da jih tudi njihovi otroci ne bi smeli imeti. Bila sem tudi sama tepena, vendar sem vedela zakaj in nisem ugovarjala. Ne zdi se mi prav, da otroke za vsako figo pretepaajo.

Ivan POSTAJŠEK, 58 let
Sem proti vsakemu nasilju. Zato palice nikoli nisem uporabljal. Staršem gotovo ne bi smela biti v ponos. Moje hčere so že odrasle. Vzgal sem jih brez palice in kričanja. Tudi one zdaj imajo svoje otroke in jih lepo vzgajajo, v tplem družinskem krogu. Ljudje so danes preveč zaposleni, nervozni in neučakani, časa za otroke nimajo, zahtevajo brezhibnost, zato je nasilje logična posledica.

Stanija BUBALO, 45 let
V okolju, v katerem živim, so otroci že odrasli in ne opazim, da bi jih starši surovo pretepal. Seveda pa je težko videti in slišati, kaj se pravzaprav dogaja za zaprtimi vrati. Gotovo pa se z lepo besedo da veliko več doseči, kakor z grdo in silo. Nikoli nisem bila pretepana in moji otroci tudi ne. Nekateri starši, zlasti očete, mislijo, da imajo pravico početi z otroki, kar se jim zljubi.

Valentin KESTNAR, 32 let
V časopisih berem o tem, kako nekateri starši brutalno pretepaajo svoje otroke. Takšne starše bi bilo treba kaznovati in jim odvzeti otroke, ker niso vredni, da jih sploh imajo. Mene nikoli niso pretepal in tudi jaz tega ne počnem s svojimi otroki. To ni pravi način vzgoje. Včasih zavpijem nanje, vzgojno pa ukrepam tako, da jim prepovem gledanje risank, izhod na dvorišče in podobno.

Živka KROPINŠEK, 29 let
Nasilje nad otroki me razjezi. V našem okolju tega ne opazim. Brala pa sem veliko o tem, da nekateri, celo očete spolno zlorabijo svoje hčere. To je nagusno dejanje in vredno najhujše obsodbe. To je sramota za ves moški rod. Moje otroke bom vzgajala tako, da bodo pošteni, ne bodo kradli, goljufali in ne lagali.

Dušan ČEFARIN, 25 let
Starši bi morali biti bolj previdni in razumni pri vzgoji svojih otrok. Na noben način udarec ne sme biti sredstvo za vzgojo otrok. Otroka mora spoznati, kajti veliko vprašanje je, kaj z določeno reakcijo izzove pri otroku. Vsaka napaka je lahko usodna. Otrok se lahko zapre vase, postane trmast, išče zavetje drugje, so tudi primeri, kjer se je tragično končalo. Mene so, denimo, vzgajali z udarci. Ti ukrepi ne zaležejo.